

Rini Wagtmans 'Het zwijgen doorbroken...'

Rini Wagtmans is de pater familias van een wielersportfamilie die in het cyclisme zijn sporen heeft verdiend. Hij liet zijn opmerkelijke levensverhaal optekenen door Peter Ouwerkerk, wat resulteerde in de openhartige bestseller 'Ongekend – Rini Wagtmans, van straatjongen tot ridder'. Ook in dit interview neemt Rini weer geen blad voor de mond als het gaat over zijn moeilijke jeugd, maar ook over de mooie én de schaduwkanten van de wielersport.

Wim van Est was zijn buurman, Wout Wagtmans een neef en vader 'Smokkel' soigneerde wielrenners. Zijn eigen profcarrière was kort maar hevig. Hij won drie Tour-etappes en droeg in 1971 de gele trui. Hij groeide op in een gebroken gezin, met een moeder die hem afwees en een vader die dronk. Zijn moeder zette hem als 15-jarige op straat. Hij werd geconfronteerd met armoede, smokkel, incest en zelfmoord. Net toen hij had gekozen voor de wielersport, kreeg hij – 19 jaar oud – ongewild de leiding over het bedrijf van zijn schoonvader, die onverwacht overleed. Amper een grote belastingschuld overwonnen, dwongen hartproblemen Rini Wagtmans met wielrennen te stoppen. Na dat gedwongen afscheid van de fiets werd hij succesvol ploegleider, bondscoach, handelsman, politicus en organisator. Maar ondanks al zijn successen bleef Wagtmans het gevoel houden dat hij zich tegenover zijn verleden moest bewijzen. Over zijn bewegende jeugd heeft Wagtmans meer dan 50 jaar gezwegen. Waarom heeft hij dit stilzwijgen dan na 50 jaar opeens zo openhartig doorbroken? Heeft Rini geleden onder dit zwijgen? En hoe reageerde zijn directe omgeving op zijn openhartigheid? Over al deze vragen doet de man, die qua afkomst wel voorbestemd was om renner te worden, in dit interview een boekje open.

Had je verwacht dat het boek zo'n bestseller zou worden?

„Absoluut niet! Behalve van wat kwaliteitskranten en wielertijdschriften heeft het geen noemenswaardige ondersteuning gehad, alleen via mond op mond reclame. Sommige mensen vragen zich af hoeveel ik ermee heb verdiend. Nou, ik heb het niet geschreven om mijn zakken te vullen. Dat interesseert me helemaal niet. De opbrengst van het boek gaat naar de Stichting Exodus, die zich inspant voor ex-gedetineerden. Ik ben ambassadeur van deze stichting.”

Iedereen die het heeft gelezen, heeft de mens Rini Wagtmans leren kennen. Mijn eerste reactie was: die Rini heeft wel een heel moeilijke jeugd gehad. Ik had best wel medelijden met dat ventje. Heb jij dat nooit met jezelf gehad?

„Ik heb nooit medelijden met mezelf gehad. Ik was zo hard als een spijker. Ik kan mijn been breken zonder er ooit één woord over te zeggen. Dat is ook wel eens gebeurd, ja. Dat ik 's morgens een been had gebroken en dat ik pas de andere week naar het ziekenhuis werd vervoerd. Zelfmedelijden, pertinent niet. Ik ben wél zelfverzekerd geworden. Als ik hard moet zijn, ben ik hard. Als ik zacht moet zijn, ben ik zacht. Daar zit bij mij geen licht tussen. Als iemand zich correct gedraagt, dan

doe ik dat ook. Maar als iemand brutaal is, dan ben ik cru terug."

Waarom heb je na 50 jaar dit stilzwijgen, vooral over je moeilijke jeugd, doorbroken?

„Zwijgen doet pijn. Iemand die een geheim met zich meedraagt en erover zwijgt, gaat er kapot aan. Ik heb dat geheim te lang met me meegedragen. Daarom wilde ik per se vertellen wat een mens in zijn leven mee kan maken. Nu weet ik het zeker: ik praat en zeg de waarheid, want dan leef ik. In West-Brabant heb je te maken met een soort zwijgplicht, je mag pertinent niet praten wat er in de familie is gebeurd. Dat is een doodzonde hier. Ik heb kinderen en kleinkinderen, heb de prachtige leeftijd van 60 jaar bereikt, ouder dan mijn vader is geworden. Ik heb dat met vallen en opstaan bereikt, heb een he-le-boel meegemaakt. Ik nam het besluit om alles te vertellen. Niets meer en niets minder. Niemand heeft het recht om de geheimen die ik met me meedraag en die ik wilde vertellen, tegen te houden. Zelfs niet mijn naasten!"

Op een zekere avond komt er ineens een kleine vrachtauto, een Bedford, achteruit het erf oprijden. Rini helpt met het inladen van het huisraad: tafel, stoelen, bed, kachel – zelfs zijn koffertje gaat mee. Zijn moeder zit rechts voorin met zijn broertje Tiny en zijn twee zusjes. Maar op het moment dat Rini wil instappen, gooit zijn moeder het bruine koffertje naar buiten. Inhoud: een trui en een das. Ze trekt het portier dicht en verdwijnt richting België. Het is september 1962, half tien 's avonds. Rini is vijftien jaar, voor hem is er geen plaats meer. Moeder vertrokken, vader in het gevang, café gesloten, geen bed, geen huiskamer, geen tafel om aan te eten, niks meer. Waar moet hij heen?

Wat was je belangrijkste motivatie?

„Door over mijn jeugdproblemen te schrijven hoop ik dat mensen met soortgelijke problemen in het leven kunnen slagen, mits zij karakter en inzet tonen. Het is belangrijk op tijd en zonder schroom fouten toe te geven. Je draagt dan bij aan het welzijn van andere mensen. Als mensen problemen hadden, hielp ik ze. Want ik was vroeger zelf toch ook geholpen? Ik was bang dat zo iemand geen kans had om te slagen in zijn leven, als ik hem niet help. Als een jonge mens problemen kreeg met de justitie, ging ik proberen om die goeie man op het rechte pad te krijgen. Dat zat er al heel vroeg in. Vandaar mijn contacten met Stichting Exodus."

Welke waarden vind je belangrijk in het leven?

„Ik vind dat je eerlijk, open en oprecht moet zijn. Als je een mens ontmoet,

dan moet hij het gevoel hebben dat hij iemand op zijn waarde heeft ontmoet. Of het nou een marskramer, een Turk, een Marokkaan, een Afghaan of een Kazak is. Ik ga met hem om op basis van respect, met het gevoel dat ik tegenover een medemens sta. Mij gaat het er niet om wat hij doet en hoeveel geld hij in zijn zak heeft. Op het moment dat ik iemand tegenkom, is hij als mens voor mij belangrijk. Als ik de gevangenis bezoek, en ik ontmoet iemand tussen die vier muren, dan probeer ik om met mijn sleuteltje in zijn huisje te komen. Respect is nu een modewoord, maar weinig mensen dragen het ook werkelijk uit. Je kunt er wel je mond van vol hebben, maar het moet ook echt uit je hart komen."

Ben je door je hartstilstand bewuster over het leven – en de dood – gaan nadenken?

„Jazeker! Als je gereanimeerd wordt en je hebt je lichaam dood zien liggen, dan gebeurt er iets bijzonders met je. Ik ben heel bewust over het leven en de dood gaan nadenken. Ik ben de vergankelijkheid van het leven gaan inzien. Toen ik als jonge vent ineens op de grond lag en niet besepte wat er gebeurd was, vertelde de dokter mij dat ik nooit meer kon fietsen. Eigenlijk wel raar, dacht ik. Want op de ene dag ben ik 16.000 gulden per maand waard en op de andere dag, omdat ik ziek was, niet één cent meer. Dat is toch raar? Door de confrontatie met de dood ben ik veel intenser gaan leven. Ik ben heel bewust bezig met alles wat met goed en kwaad te maken heeft. Ik hoop me te ontwikkelen als een bijzonder sociaal mens en wil wat voor de medemens betekenen. Vanaf mijn vroegste jeugd heb ik een zorgelijk bestaan geleid, omdat ik voor mijn zusjes en broer moest zorgen. Op de een of andere manier is dat altijd zo gebleven. Als een kloek die voor zijn kuikens zorgt. Ik ben geboren om voor mensen te zorgen, want toen ik zeven jaar was en voor mijn broer en zusters moest zorgen, besepte ik niet dat dat abnormaal was. Ik begon dat pas op mijn 14e te beseffen toen ik voor mezelf moest gaan zorgen."

In je boek heb je niet bepaald een blad voor de mond genomen. Je hebt heel gevoelige zaken, zoals het incestverhaal, aangeroerd. Hoe is hierop gereageerd?

„Alles wat in het boek staat is op waarheid gebaseerd. En daar is heel verschillend op gereageerd. Er waren mensen die het verschrikkelijk vonden dat ik mijn mond heb opengedaan. Ze meenden het recht te hebben om het mij te verbieden, maar dat hebben ze

niet. Ze vonden dat zoiets schrikbarends onder de mantel der liefde bedekt moest blijven. Als iemand mij heeft gekwetst, beledigd, vernederd, beschimpd en verguisd, dan heb ik het recht om degene die dat heeft veroorzaakt te geven wat hem toekomt. Ik ben voor de duvel niet bang. Als iemand mij aanvalt, heb ik altijd een weerwoord. Ik kan alles zwart op wit bewijzen wat ik in het boek heb laten opschrijven. Ik heb alles wat los en vast zit bewaard, want ik ben een superverzamelaar. Ik bewaar bijvoorbeeld alle brieven die mensen mij sturen. Nee, voor mij hadden deze reacties geen impact. Mij interesseert het eigenlijk niet. Het zijn mijn woorden, mijn leven, mijn geschiedenis. Er is maar één waarheid, die heb ik opgeschreven, en daarmee basta! Maar ik heb ook veel positieve reacties gehad. En die heb ik ook allemaal bewaard, bijvoorbeeld van Dries van Agt. Hij vond het een schitterend boek! Van Jan Zomer tot Hans Prakke, van medici tot parlementariërs. Door taboes te bespreken draagt het boek bij aan het welzijn van de medemens. Mijn familie, mijn broers en zusters, mijn eigen kinderen: ze hebben er ook op gereageerd. Mijn zoon Merijn wil het boek pas lezen na mijn dood. Omdat hij met mij wil blijven omgaan, zoals hij mij nu kent. Ik vind het prima. Iedereen moet doen wat hij zelf wil. Met mijn vrouw heb ik er natuurlijk ook over gepraat. Ze had een aantal zaken liever niet gepubliceerd willen zien, maar ze respecteert mijn standpunt. Niet in eerste instantie, maar na een aantal gesprekken hebben we toch besloten om het standpunt dat ik had ingenomen te respecteren."

Had je achteraf moeite om mensen tegen te komen, die negatief in het boek zijn beschreven?

„Nee hoor, geen enkele moeite. Al was het mijn eigen moeder. Zij was trouwens nog in leven toen ik het boek aan het schrijven was. In het begin schrok ze heel erg, maar op het laatst zei ze: Rini, je gaat je gang maar, ik vind dat je alles moet opschrijven. Ik had deze reactie van mijn moeder eigenlijk wel verwacht. Zij was in mijn ogen één van de eerste Dolle Mina's die er in Nederland waren en ze hield wel van openheid. Het is best mogelijk dat mensen door mijn boek slecht over mijn moeder zijn gaan denken. Ik weet het eigenlijk niet en het interesseert me ook niet. Toen ik zeven jaar was, riepen de kinderen op school al tegen mij: je moeder is een hoer! Ik wist toen nog niet eens de betekenis van het woordje hoer. Mijn moeder heeft zichzelf er nooit tegen

verdedigd. Ze heeft geleefd, zoals ze wilde leven. Niet meer en niet minder."

Aan de ene kant heeft je moeder jou verstoten, maar aan de andere kant heb ik de indruk dat ze toch het beste met je voor had.

„Mensen die het boek hebben gelezen, zullen het begrijpen. Mijn moeder stapte in een Bedford en nam haar kinderen op schoot. Ze gooide mijn koffertje uit de wagen en zei dat er geen plaats was voor mij. Ik was toen 15 jaar. Ze deed dit uit liefde voor 'Belze Ben', haar nieuwe vriend. Want hij pruimde mij niet. Als moeder mij had meegenomen, was ik altijd een probleem voor haar nieuwe vriend geweest. Zij dacht: ik kan geen ander leven beginnen als dat probleem niet is opgelost. En ze koos dus uiteindelijk voor haar nieuwe vriend. Vroeger vond ik dat verschrikkelijk en kon ik er niet over praten. En als ik er vroeger over praatte, dan had ik drie dagen geen stem meer. Mensen vroegen waarom ik er niet over praatte. Ik kon het emotioneel niet opbrengen, maar gelukkig kan ik er nu wel over praten. Ik begrijp nu dat mijn moeder het beste met mij voor had. Toen ze in de gaten had dat mijn Nederlandse taal niet optimaal was, gaf ze me dit."

Rini haalt geëmotioneerd een stoffig oud Nederlands woordenboek uit de kast.

„Kijk eens, dit heb ik na al die jaren nog bewaard."

Hij leest wat er op het woordenboek staat geschreven:

„Ter herinnering aan je moeder, veel liefs 1981. Mijn moeder gaf me dat woordenboek en ze zei: 'Rini, jij kunt heel ver komen, maar hou alsjeblieft de Nederlandse taal goed in de gaten. Want ik hoor je wel eens praten en ik zie je wel eens wat schrijven. En dat klopt niet als je dat doet. Je moet zorgen dat je je taal verbetert.' Ach, ik neem niemand iets kwalijk. Op de laatste pagina van mijn boek staat: 'Ik dank mijn ouders voor de liefde en genegenheid die ze hebben kunnen geven tot dat het gezin uit elkaar viel, maar ook daarna. Ik heb ze het ongemak dat ze mij hebben aangedaan natuurlijk al lang vergeven - c'est la vie.' Dat betekent dus niet dat ik mijn vader en moeder iets kwalijk heb genomen, want er is niemand die meer van zijn moeder heeft gehouden dan ik. Niemand! Ik heb geen enkele verjaardag van mijn moeder overgeslagen, nooit van mijn leven een moederdag vergeten. Ik heb nooit ruzie met mijn moeder gemaakt. En voor de enige twee keren dat ik eens een grote mond tegen mijn

moeder heb gehad, heb ik vergiffenis gevraagd. Mijn moeder is geboren, zoals ze geboren is en dat kun je niet veranderen. Ik kon haar niet veranderen en niemand kon haar veranderen.... Mijn tante Koske is 87 jaar en spreekt me nog steeds aan met 'mijne jongen'. Ooit heeft ze mij van de straat gehaald en me een bed, kleren, eten en drinken gegeven. Ik zal nooit vergeten dat ze mij heeft geholpen. Dit jaar wilde ze nog één keer naar Lourdes. Daar heb ik met een paar goede vrienden nog voor kunnen zorgen. Er zijn ook veel mensen die vergeten zijn, of er niet aan herinnerd willen worden, dat ze in hun leven geholpen zijn. Dat maak ik regelmatig mee. Dat doet zeer."

Was het niet beter voor je ontwikkeling als beginnend coureur geweest om - net als Zoetemelk - voor een grote buitenlandse ploeg te hebben gereden?

„Ja, zeker weten! Ik was dan waarschijnlijk een heel andere coureur geworden. Ik zou aanvankelijk voor Pel-forth, de ploeg van Jan Janssen, gaan rijden. Maar Janssen was niet slagvaardig genoeg. Jan zei dat hij nog een maand nodig had om ja of nee te zeggen en daar kon ik niet op wachten. Ik moest wel voor Willem II tekenen omdat ik acuut geld nodig had. In 1972 tekende ik voor de Molteni-ploeg van Eddy Merckx. Het waren niet alleen de financiën die de doorslag gaven, het was vooral Merckx die me kon overtuigen. Ik besepte dat Merckx de beste coureur ooit was. Ik wilde van hem leren hoe hij het deed."

Heb je alles uit je carrière gehaald?

„Nee, pertinent niet! Ik had te veel zorgen aan mijn hoofd. De eerste Tour begon veelbelovend. Ik werd 6e in het eindklassement. In mijn tweede Tour ging ik gelijk op met Joop Zoetemelk. Hij werd 2e en ik werd 5e in Parijs. Maar mijn hoofd stond er totaal niet naar om goed te kunnen koersen. Hoe kun je winnen als je vandaag een deurwaarder krijgt, terwijl je morgen een klassieker moet rijden? Ik werd daar in de jaren '66 tot en met '72 mee geconfronteerd. Beslagleggingen en noem maar op. Als ik in Frankrijk of Spanje moest rijden, ging ik iedere dag beter rijden. Gewoon omdat ik dan los kwam van het dagelijks gebeuren thuis."

Ben je tevreden met het leven dat je nu leidt?

„Natuurlijk ben ik tevreden. Alles had beter kunnen zijn, maar ik ben ook maar een mens, ook maar een zondaar. Ik heb een enorme actieradius, geen man om achter de geraniums te zitten. Er vinden gebeurtenissen plaats

die mijn leven aantrekkelijk maken. Ik kreeg onlangs een telefoontje uit Kazakstan. Of ik zitting wilde nemen in het Comité van Aanbeveling voor de Olympische Spelen voor Kazakstan. Dat is toch fantastisch? Ik houd regelmatig lezingen en geef adviezen over ondernemen aan het Ministerie van Economische Zaken. Allemaal dingen die het leven mooi maken. Verder heb ik een immens groot archief, want ik bewaar alles. Dat heb ik mijn hele leven gedaan. We zijn bezig om een wielermuseum op te richten. Nee, stilzitten komt niet in mijn woordenboek voor..."

"Als ik dood ga, mag er één man het woord voeren en er hoeft niemand te vertellen hoe een goeie vent ik wel niet ben geweest ben, want dat is pertinent niet waar. Ze moeten allemaal maar mooi zwijgen. Ik zou het op prijs stellen als jullie er een flink feest van gaan maken en een paar vaten bier leegmaken."

Rini Wagtmans heeft zijn tegenslagen overwonnen, maar de pijn en het verdriet om zijn jeugd zal altijd blijven. Vanwege zijn turbulente jeugd hield Wagtmans, hoe geslaagd hij in het leven ook is, altijd het gevoel dat hij zich als mens moest bewijzen. Pas toen hij vorig jaar door Koningin Beatrix in de adelstand werd verheven, kwam aan dat gevoel een eind. Tenminste, dat zegt Rini zelf. Maar of dat ook werkelijk het geval is, valt nog te bezien...

